

פרשת תּוֹרַת וַיְקַח

צִדְקָה מְעִיפָה לַמִּתְקָה – תְּרוּמָה

וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנֵתִי בְּתוֹכְכֶם – מִקְדָּשׁ אוּ מִשְׁכָּן?

פרשתנו מהווה, כמעט כולה, מעין מפרט טכני להקמת המשכן. הפרשה פותחת תחילה בציווי "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ לִי תְרוּמָה", ורק אחר כך מובאת הסיבה שלשמה נועד מבצע ההתרמה, "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנֵתִי בְּתוֹכְכֶם". אך מייד בפסוק שאחריו מופיע הציווי, "כֹּלֵל אֲשֶׁר אָנִי מֵרָאֵה אוֹתְךָ אֶת תְּבִנֵית הַמִּשְׁכָּן וְאֶת תְּבִנֵית כָּל כְּלָיו וְכֵן תַּעֲשׂוּ", והמקדָּשׁ כמו הופך להיות מִשְׁכָּן. בפרשיות הבאות מתוספים והולכים השמות: 'מִשְׁכָּן הַעֲדָת', 'אֹהֶל הַעֲדָת', 'אֹהֶל מוֹעֵד' ועד כדי הצירוף 'מִשְׁכָּן אֹהֶל מוֹעֵד'. ביוזענו שהשם מייצג את מהותו של העצם הנושא אותו, חשוב להבין האם כל השמות שהוזכרו לעיל, מייצגים את אותו המשכן, ואם מדובר באותו המשכן, מדוע ניתנו לו שמות שונים, ומה הם באים להביע?

כאשר הסתיימה מלאכת הקמת המשכן, "וַיִּכַּס הָעֲנָן אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּכְבֹּד ה' מְלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן", עד כדי כך ש"וְלֹא יָכֹל מֹשֶׁה לְבֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד כִּי שָׁכַן עָלָיו הָעֲנָן וַיִּכְבֹּד ה' מְלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן". כדי להשיב על השאלות הנ"ל, עלינו לפתוח צוהר מבעד לענן, ולנסות להבין מה המטרה שלשמה הוקם הַמִּשְׁכָּן. לדברי רש"י, ההוראה להקים את הַמִּשְׁכָּן ניתנה למשה רבינו ביום האחרון להיותו על הר סיני, בטרם ירד עם הלוחות השְׁנַיִים. מדובר ביום הכיפורים בו הקב"ה סולח לעם ישראל על חטא העגל. לאחר חטא העגל הודיע הקב"ה למשה, "וְשַׁלַּחְתִּי לְפָנֶיךָ מִלְאָךְ וְגֵרְשָׁתִי אֶת הַכְּנַעֲנִי הָאֶמְרִי וְחַתְתִּי וְהַפְּרָזִי וְהַיְבוּסִי". בשורה זו אינה משמחת, כפי שמובן מהמשך הדברים, "כִּי לֹא אֶעֱלֶה בְּקִרְבְּךָ כִּי עִם קִשָּׁה עָרַף אֶתְּךָ פֶּן אֶכְלָד בְּדָרְךָ". הקב"ה כמו "שומר מרחק" מעם ישראל, כדי שעם ישראל לא יִפְגַע מ"קִירְבַת הַיָּתֵר" אל הקדושה, קירבה המהווה סיכון, במקרה של התנהגות שאינה הולמת את הקדושה המתחייבת. וכתוצאה מכך, "וַיִּשְׁמַע הָעָם אֶת הַדְּבָר הַזֶּה וַיִּתְאַבְּלוּ וְלֹא שָׁתוּ אִישׁ עֵדִיו עָלָיו". משה רבינו, הרועה הנאמן, אינו מקבל את הגזירה וכמו מתריס בפני הקב"ה, "אִם אֵין פָּנֶיךָ הַלְכִים אֶל תַּעֲלֵנוּ מִזֶּה". משה מזכיר לקב"ה שעם ישראל הוא העם הנבחר של הקב"ה, הרוצה להיות מופרש ומובדל מהבלי הגויים, ומקודש לקב"ה, "וְנִפְלִינוּ (בהיה מובדלים) אָנִי וְעַמְּךָ מִכָּל הָעָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה". ובאיזו צורה יבוא הדבר, לידי ביטוי? "הֲלוֹא בְּלָכְתְּךָ עִמָּנוּ!"

מעמד הר סיני ומתן תורה נמשלו לטקס של קידושין שנערך בין הקב"ה – החתן, ובין עם ישראל – הכלה. והנה, במעשה העגל עם ישראל כמו שוכח חלילה את הקב"ה ומחפש לו אלוהים אחרים. כאשר איש ואישה מחליטים לבנות להם בית בישראל, הדבר נעשה בשני שלבים. השלב הראשון הוא הקידושין, ובלשון התורה 'אירוסין', והשלב השני הוא הנישואין. כיום נעשה קניין הקידושין באמצעות טבעת שהחתן נותן לכלה, ובאמירת "הרי את מקודשת לי כדת משה וישראל". שלב זה כמו מפרש ומבדיל את הכלה לבעלה, ואוסר אותה לאחרים. שלב הנישואין היה נערך במועד מאוחר יותר (לאחר כשנים עשר חודשי), לאחר שהחתן דאג להכין בית למגורים ומקור לפרנסה. אז הוא היה נושא את הכלה מבית אביה אל ביתו, לחיים משותפים. כיום נערך שלב זה באותו היום, תחת החופה, באמירת שבע ברכות על כוס יין, ובא לידי ביטוי גם בכניסתם של החתן והכלה לחדר הייחוד המהווה מעין בית זמני בעבורם. בעקבות נגודעה על "שמירת המרחק", חשה ההכלה שנתקדשה במעמד הר סיני, שהזיווג כמו עלה על שרטון חלילה, והחתן אינו רוצה לדור עימה. אומנם החתן אינו נותן לה גט, אך למעשה הוא מדייר את רגליו מקרבתה, וכל העמים האחרים שמחים לאידה. ואז, הקב"ה מתרצה ומבקש "וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ". המילה מִקְדָּשׁ כמו מרמזת על כך שעם ישראל צריך לקבל על עצמו את קדושת הקידושין למעשה, ולתקן הקלקולים שנעשו. בכך כמו נוצר מקום ל-'וְשִׁכְנֵתִי בְּתוֹכְכֶם', לשלב הנישואין של הקמת הבית המשותף, הַמִּשְׁכָּן. כעת ניתן גם להבין מדוע קרוי המשכן גם "מִשְׁכָּן הַעֲדָת", מכיוון שהקמתו וקיומו בתוך עם ישראל, כמו מעידים על כך שהקב"ה מחל לעם ישראל, וברית הנישואין שרירה וקיימת. עם ישראל הוא ביתו של הקב"ה.

זוה המקום להעלות את תמיהתו המפורסמת של הקב"ה (ישעיה ס"ו,א), "כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כְּסֵאִי וְהָאָרֶץ הָדָם רִגְלִי, אֵי זֶה בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנֶנּוּ לִי וְאֵי זֶה מְקוֹם מְנוּחָתִי?" ואם כן, כיצד יכול מִשְׁכָּן "קטנטן", כמו זה שעם ישראל מצווה להקים, להיות מִשְׁכָּן לקב"ה? ואם מדובר בנישואין, יש מקום לשאול גם באשר לזהותו של הבנאי. דרכו של עולם, שהחתן הוא זה שבונה בית לכלתו ונושא אותה לשם לחיים משותפים. והנה, החתן דן, הלוא הוא הקב"ה, הכל יכול, פונה אל הכלה ומבקש ממנה לבנות לו משכן?! כדי להשיב, נעלה לשרשה של המילה מִשְׁכָּן – ש.כ.נ. מה משמעותו של שורש זה? בספר דניאל אנו מוצאים שורש ארמי, המורכב מאותן שלש אותיות – כ.נ.ש, שמשמעו לאסוף או לכנס. ואכן, בית הכנסת, שלאחר חורבן הבית מכונה גם "בית מקדש מעט" ומהווה חלופה בזעיר אנפין לבית המקדש, קרוי בארמית בי-כנישתא, בית התכנסות. גם אם יש לאדם מספר רב של נחלאות וברשותו בתים וארמונות, עדיין הוא בוחר לו בדרך כלל, מקום קטן יחסית, בו הוא "משתכן". זהו המקום שבו הוא בוחר להתכנס כאשר הוא רוצה להימצא בחיק משפחתו, או עם עצמו. במספר מקומות במקרא ניתן לראות שהפעולה לשכון, הולכת שלובת זרוע עם 'לְבַטַח', כמו שאנו רואים בנבואתו של ירמיהו על ימות המשיח, "בְּיָמָיו תִּשְׁעַי הַיְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל יִשְׁכְּנוּ לְבַטַח".

שורשים אחרים של השורש ש.כ.נ, יכולים לסייע לנו בגילוי מאפיינים ייחודיים למשפחה זו. השורש ש.כ.ב, המורה על ההצטמצמות אל מקום בטוח יחסית, ומבודד. כאשר אדם ישן, הוא כמו מכונס בתוך עצמו, וגם תנוחתו מכווצת יותר בדרך כלל. השורש ש.כ.ך מלמד על הרוגע והשקט שאדם מחפש לו במשכנו, ההתנתקות מהרעש החיצוני ומהפעילות הסואנת. גם השורש ש.כ.ח מחזק את האפשרות של הנכנס אל תוך משכנו, כמו לשכוח את בעיות היומיום, את כל הדברים שהציקו לו בחוץ. הקב"ה הוא הבעלים של העולם כולו, כמו מלך שברשותו ארמון מפואר ובו היכלות ענק וחדרים רבים, המרוהטים בהידור רב. אך הקשר שלו עם הכלה, אמור לקבל קשר ייחודי שיהיה לרוחה, שהיא תִּתְּנֶה וְתִבְנֶה. לכן אין הוא בונה בעצמו את חדר השינה, אלא נותן לכלה את

הכבוד לקבוע לו את המקום, להכין את המשכן הייחודי להם, חדר בו אין לאיש מלבדם דריסת רגל. ואז, השכינה האלוהית כמו מצמצמת את מקומה ומתכנסת לה אל תוך משכן שאורכו עשרים אמה ורחבו עשר אמות בלבד. וממקום זה, קורנת ומתפשטת לה ההארה האלוהית אל כל העולם כולו. ומחוץ לחדר הקטן, מוצבים להם הסממנים החיצוניים, המעידים מעל לכל ספק שזהו משכנו של המלך. כאן אנו מתוודעים לצד נוסף של **משכן העדות**, כפי שהתורה מעידה, "כי **ענן ה'** על המשכן יומם **ואש תהיה** לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם". המשכן **העיד** על הימצאותו של הקב"ה במחנה ישראל.

נשתדל להתייחס בעיקר לשני השמות "**משכן העדות**" ו-**אהל מועד**. שני השמות מופיעים במתכונת של סמיכות, כשהסומך הראשון **'עדות'**, וגם הסומך השני **'מועד'**, מכילים את האותיות **ע' ו-ד**. כאשר לשם **אהל מועד**, מבהיר הכתוב "פֶּתַח אֶהָל מוֹעֵד...אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה לָכֶם שָׁמָּה לְדַבֵּר אֲלֵיכֶם שָׁם". שורשה של המילה **'מועד'** הוא י.ע.ד. במשמעות של קביעת יעד, או תזמון של פגישה. המשכן הוא גם המקום בו **נועד** הקב"ה עם משה רבינו. לעומת זאת שורשן של המילים **'עדות'** ו-**'עד'** הוא ע.ו.ד. מהו עניינה של העדות, ומדוע היא קרויה בשם זה? קיים קשר מיוחד בין האותיות **ד' ו-ע'**. קשר זה בא לידי ביטוי מיוחד בשורשים **י.ד.ע.**, **י.ע.ד** ו-**ע.ו.ד**. את הפועל **י.ד.ע** ניתן לחלק לשתיים **י.ד-ע**. שורש זה מייצג בעצם שני איברים בגוף האדם, את ה**י.ד** ואת ה**ע.ו.ד**. משמשת את החוש הגבוה ביותר, את חוש הראייה המייצג את הראייה קדימה, את ההכרה ואת החכמה. ה**י.ד** לעומת זאת, משמשת את החוש הנמוך ביותר, את חוש המישוש, ומייצגת את העשייה בידיים, את היצירה.

בלשון הקודש משמעותה של **הידיעה**, היא חיבור, כפי שאנו רואים במופע הראשון של השורש בתורה, "והאדם **י.ד.ע** את תוהו אֲשֶׁתו וְתַהַר וְתִלְדֵּךְ אֶת קַיִן". אך כדי ליצור חיבור אמיתי לא די במחשבה או ברגש, אלא יש צורך להביאם לידי ביטוי גם בעשייה יזומה. בפעולת **הידיעה**, ה**י.ד** מקדימה את ה**ע.ו.ד**. כדי להחכים ולרכוש דעת, על האדם לעשות שימוש בעיניו ולקרוא. אך לשם כך עליו להפעיל קודם לכן את **י.ד.ו**, לשלוף את הספר ואף ל**ד.פ.ד.ף**. בו. האות **ד'** נכתבת במילוי כ- **דָּלֶת (=דָּלֶת)**. ואכן כדי להיכנס פנימה אל הדעת, נדרשת הפתיחה של הדלת באמצעות ה**י.ד**. קשר פנימי נוסף בין שני האיברים רמוז במצוות התפילין, "וּקְשַׁרְתֶּם לְאוֹת עַל יָדְךָ וְהָיוּ לְטִטּוֹת בֵּין עֵינֶיךָ". במצווה זו, לפני שאנו מניחים תפילין של ראש, עלינו לתקן את ה**י.ד** ה"כהה" שלנו, את **י.ד** שמאל. להבדיל מ**י.ד** ימין, המייצגת את החסד והנתינה. **י.ד** שמאל מייצגת את החולשה של רצון גשמי וטבעי, הרצון לקבל לעצמו. לכן אנו קושרים את **י.ד** שמאל וכמו מגבילים תכונה זו, לפני שאנו מניחים תפילין של ראש. בקריאת שמע לעומת זאת, **י.ד** ימין מכסה את העיניים ומסתירה את הצד הגשמי, למנוע הפרעות בתקשורת מצד ה**ע.ו.ד** הגשמית (ולא תתורו אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם). הדבר נועד גם כדי לאפשר לראייה שלנו לעלות מדרגה, ולעבור מה**ע.ו.ד** הגשמית ל**ע.ו.ד** הרוחנית.

העדות לעומת זאת, נגזרת מהשורש **ע.ו.ד** בו מקדימה ה**ע.ו.ד** את ה**י.ד**. ואם ישאל השואל, הרי בשורש **ע.ו.ד** חסרה האות **י'** וממילא אין כאן י.ד? התשובה לכך היא שהאות **י'** והאות **ו'** הן אותיות אחיות, המתחלפות זו בזו, כמו שאנו יכולים לראות במילים הבאות: ולד משורש **י.ד**, מושב משורש **י.ש.ב**, להשיב משורש **ש.ו.ב**, להשיט משורש **ש.ו.ט** וכיו"ב. אדם המוסר עדות על אירוע שקרה, אינו יוזם מלכתחילה את הדברים. הוא היה במקום "במקרה", כשעיניו פקוחות, ואז לפתע נעשה מעשה לא צפוי (גניבה למשל). ה**ע.ו.ד** הרואה של העד, הקדימה במקרה זה את היד העושה מעשה (של הגנב), ונוצר פה חיבור של עדות. חיבור זה כמו מרומז באות **ו'**, ו' החיבור, הקושרת ומחברת את עינו של העד לידו של העושה, **ע.ו.ד**. אך תורתנו הקדושה קובעת, כי "אין עונשין אלא אם כן מזהירין". כלומר, שמתפקידו של העד גם להתרות בפושע, שאולי עושה זאת בשוגג או מחוסר ידיעה, ולהאיר את עיניו בדבר העבירה, שהוא עושה. רק אם התעלם הפושע מדברי ההתראה, ניתן להרשיעו ולהענישו בהתאם.

כאן בא השורש **ע.ו.ד** כמו לרמוז לנו שיש בדברי העדות להרשיע, אם המשיך הפושע **עו.ד** במעשהו, לאחר שהזהר. ויש מקרים בהם לא רק עינו של העד משחקת תפקיד, אלא גם ידו נדרשת ליטול חלק בדברים. במקרה בו נשוא העדות, הפושע, מורשע, ונדרשת ענישה פיזית לגביו, קובעת לנו התורה "**י.ד** העדים תהיה בו בראשונה להמיתו", הם משמשים כמוציאים לפועל של העונש. ואכן אנו רואים שהקב"ה מזמן מראש עדים נבחרים, לפני שהוא משמיע אזהרות לעם ישראל, כנגד עבודת אלילים למשל. כדי שתוקפן של האזהרות לא יפוג לאורך הדורות, הוא בוחר בעדים מיוחדים, "**העידתי** בכם היום את השמים ואת הארץ כי אבד תאבדון מהר מעל הארץ". ובמקרה שעם ישראל יעבור על האיסורים חלילה, כי אז השמים והארץ אמורים להוציא לפועל את העונש, "ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה". כעת ניתן להציג את השם **משכן העדות**, גם מצד האזהרה הצפונה בו. המילה **משכן** מרמזת על כך שהמשכן אמור לשמש גם בגדר **משכון**, לחוב שעם ישראל יהיה חייב לקב"ה, אם יעבור על מצוותיו. ומיהם העדים במקרה זה? לכך רומזת המילה **העדות**, שעל פי הפשט המשכן קרוי בשם זה, מכיוון שבו טמונים בתוך ארון העדות, שני לוחות הברית, הקרויים גם **לוחות העדות**.

דבר חסידות

אחת מתורותיו של הבעל שם טוב, על הפסוק "**כי תראה חמור שנאף רבץ תחת משאו וחדלת מעזב לו עזב תעזב עמו**":
פי תראה חמור – כאשר תסתכל היטב בעיון בחומר שלך שהוא הגוף, תראה - **שנאף** - שהוא שונא את הנשמה המתגעגעת לאלוקות ורוחניות, ועוד תראה שהוא - **רבץ תחת משאו** - שהקב"ה נתן לגוף תורה ומצוות כדי לזכך אותו, אך הוא מתעצל בקיומם. ואולי יעלה בלבבך - **וחדלת מעזב לו** – שלא לעזור לו, ותתחיל בסיגופים כדי לשבור את החומריות, כי על הגוף לבצע את השליחות המוטלת עליו. אז דע לך, כי לא זו הדרך שמאירה לנו התורה. כי אם - **עזב תעזב עמו** – עליך לעזור לגוף, לתמוך בו במלאכת הביורורים ולזכך אותו בהדרגה, ולא לשבור אותו בסיגופים. (מעובד מספר "היום יום" – מדברי אדמור הרי"צ)

שבת שלום ומבורך

ח / ח / ח / ח

אם ברצונך לקבל את הגיליון ישירות למייל או במסרון, אנא פנה אל hhananv@gmail.com או לטלפון 052-569-9691.